

Edice a materiály

EROTIKON V DOBOVÉM TISKU

1.

Erotikon.

Ve středu o půl 11. hod. večerní zahájeno bylo v biu „Passage“ slavnostní soukromé umělecké předvádění nového českého filmu mezinárodního charakteru „Erotikon“ (výrobek Gem-filmu), který byl, díky dobře vedené předběžné propagandě, očekáván s nemalým zájmem. Děj „Erotikonu“, jehož autorem je Gustav Machatý, dovede udržeti v napětí až do konce a jeho výhodou m. j. je i to, že možné kombinace diváků postaví téměř před samým závěrem na hlavu. Má pařížskou příchut' jednak v počátečních scénách (svedení železničářovy dcery) a tam, kde pracuje s manželským trojúhelníkem. Také v roli režiséra ukázal G. Machatý, že má zahraniční školu, což ostatně bylo zjevným již při jeho „Kreuzerově sonatě“. „Erotikon“ je důkazem jeho veliké píle, svědomitosti a houževnatosti. Víme, že po každém natáčení dal si metry ihned předvésti, aby mohl ihned korigovati a pilovati. Sám tvrdí, že viděl „Erotikon“ pětsetkrát. Celá řada jeho detailních scén překvapuje. O nápady není u něho nouze a díky účinkujícím realizovány jsou tak, že by bylo těžko jim co vytknouti. Výchova fotografie je výborná a má valný díl na úspěchu filmu, právě tak jako architektonické řešení (Borsody, Hackenschmied-Machoň).

Výběru herců věnoval Machatý velkou péči. Nebál se obětí a dával se do práce s vědomím, že, má-li předstoupiti s filmem, který by u nás znamenal jisté novum, nesmí bráti ohledy ani na tu ani na onu stranu.

Hlavní roli železničářovy dcery svěřil Jihoslovance. Ita Rina „chytila“ od prvního svého vystoupení. Je to nesporně krásné děvče, tváří i postavou; měli jsme možnost pozorovati ji v některých detailních scénách. Hra jejích očí stojí sama o sobě za zmínku. A v některých scénách obzvláště projevila svůj veliký, slibný talent; máme na mysli scénu, kdy podléhá svému erotickému rozechvění, hru jejího těla a rukou při porodu, její mimiku při hře v šachy a pod.

V Olafu Fjordevi měla Ita Rina dobrého partnera. Úloha elegantního velkoměstského pána výborně mu seděla a jeho až někdy přesládlý výraz se k ní výborně hodil. Kdo překvapil, byl rozhodně T. Pištěk, který svou roli paroháče a v závěru mstitutele sehrál dokonale. Také masku volil velmi dobře. Rovněž ostatní úlohy byly rozdány do pravých rukou, v první řadě nutno jmenovati Luigi Serventiho, Bronislavu Livii, L. Strunu, I. Šleicherta, V. Slavinského, Bálek–Brodskou a Charlottu Suzza.

G. Machatý zasloužil si úspěch, který mu „Erotikon“ ve středu přinesl a v blízké budoucnosti „vynese“. Kdybychom nevěděli, že je to jeho výrobek, hádali bychom na výrobu berlínskou i jinou. „Erotikon“ je bez nadsázky nejlepším českým filmem do dneška vyrobeným a bude událostí nové filmové sezony neje u nás, nýbrž i všude za hranicemi, kam již byl ještě před jeho dotočením dávno prodán.

Šm. [Jaromír Václav Šmejkal]

České Slovo 1. 3. 1929.

2.

• **Dva české filmy.**

Nový původní film „Erotikon“ názorně ukazuje, že český film dostal se už z dětských střevíčků a vyrůstá k dokonalosti, jejíž výše měřena našimi poměry, je překvapující. Umělecky je možno prohlásit „Erotikon“ za hotové dílo. Myslím, že tu kromě „Poslední radosti“ nebylo ničeho lepšího. „Erotikon“ má svou citovou stránku, ale je vzdálen obvyklé naší sentimentality; má nádhernou fotografii, která potěší každého a uspokojí estetické požadavky; herecky je dobrý, režie má švih; film působí výrazově víc mimicky než slovy, a tato úspornost v slově je veliké plus, u nás v takové míře ještě nezaznamenané. Režisér naučil se vyhledávat velmi působivé prostředky, fotografickou pohybovou zkratku, vystihující velmi dobře dojem.

Ovšem možno tu mluvit také o slabínách, ty však jsou spíše rázu mravního; film je založen na slabostech lidského srdce, vášních, které jim zmítají, ale neřeší vůbec problém viny za hřích, který líčí jako dovolenou a krásnou věc. Zesměšňuje manžela nevěrné ženy. Návrat jiné ženy k manželovi není dost dobře zdůvodněn a i jinak dochází k několika nelogickým omylům.

Ve filmu hraje hladký Olaf Fjord. Avšak hlavní zájem vzbuzuje kolem své postavy Ita Rina, mladá, dosud téměř neznámá herečka vzácných kvalit, výrazného gesta i tváře. Myslím, že z ní vyroste velká tragédka. Z jejího výkonu mluví duše, její vášeň je protřpěna do posledního záchvěvu. Vedle ní uplatnil se zejména J. Šleichert v roli starého železničáře a Theodor Pištěk jako žárlivý manžel.

Premiéra byla o půl. 11. hodině večerní a měla slavnostní ráz. Film měl bouřlivý úspěch a účinkující byli živě aklamováni.

Film režíroval Gustav Machatý, fotografoval Václav Vích. Výrobce: Gem-film Praha.

V. K.

Lidové listy 1. 3. 1929.

3.

Erotikon.

Středeční noční premiéra nového filmu českého „Erotikon“ byla očekávána s velkou zvědavostí, ježto jí předcházely zprávy o censurním zásahu. Nezklamala ani diváků sensacektivých, ani obecenstva vážného. Obsahem je historie dívky svedené Don Juanem. Z děje celkem prostého a všedního dovedl však autor a režisér vytěžit tolik a dovedl ji podati tak poutavě, že divák je zaujat do poslední scény prudkým tepem života, kterým film překypuje. Režie prozrazuje svěžest tvoření a uměleckou citlivost, tím víc pak dlužno litovati nevkus, kterého se režisér dopustil tím, že předvedl podrobnosti nejintimnějších okamžiků lidských. Natočil křečovitě svíjení těl v milostné extasi a zachytil na film konpulse těla rodící ženy. Snad chtěl režisér oběma scénami zdůraznit, že pro ženu znamená láska utrpení. Myslil-li tak hluboce, dobrá, mohl se však obmezit na nějaký metr, který by stačil naznačit, co chtěl říci. Ale to, co jsme viděli, patří rozhodně spíš do archivu psychologického institutu a na medicínskou

fakultu, nežli do biografu. I bez těchto sensací by měl film úspěch, neboť, jak už praveno, je jinak dobře dělán. Tu a tam malá nelogičnost děje už se odpustí, zahřeší si tak většina režisérů.

Fotografie p. V. Vícha je velmi pěkná. Obsazení je neobyčejně šťastné. Rozkošná Ita Rina se svou jihoslovanskou krásou, dívčí něhou a velkým talentem hereckým bude brzy náležet k nejlepším filmovým hvězdám. Olaf Fjord a Luigi Serventi byli jí rovnorodými partnery. Charlotte Suza skvěle podala svou záletnou manželku a p. Th. Pištěk promyšlenou rolí opět dokázal, že právem je považován za pilíř českého filmu. Také episodní úlohy byly v dobrých rukou (pp. Šleichert, Slavinský, Struna, dámy Bronislava Livia, Bálek-Brodská).

„Erotikon“ je film, s nímž – až se provede nějaký ten střih – můžeme jít na světový trh. A to je jeho největší chvála.

F. H. Svobodová

Národní listy 1. 3. 1929.

4.

Český film světové úrovně.

Ačkoli jsme nikdy nezavírali oči před vadami českého filmu, zaviněnými pravděpodobně spíše okolnostmi vnějšími než neschopností, nesdíleli jsme názoru, že by náš film byl šmahem nezdařilý, jak se tu a tam tvrdívá. Měli jsme v české výrobě již řadu filmů, které vynikají značně nad mnohé výrobky, jež jsou k nám z ciziny dováženy a udržují se na programech našich kin. Film, který byl předváděn ve středu 27. t.m. v noci Gem-filmem v bio Passage pro zvané publikum, nazvaný „Erotikon“, poráží předsudek proti českému filmu úplně.

Autorem a režisérem filmu je Gustav Machatý, jehož režie již v „Kreuzerově sonátě“ měla značný úspěch. Děj, zvláště v první polovině spádný a hutný, byť snad poněkud kusý, vystihuje rozkoše a bolesti pohlavní lásky způsobem, jenž dokazuje pronikavou znalost uměleckých možností filmu. Režijně je film vkusný a taktní i ve scénách velmi ožehavých, které by velmi lehce režii méně iniciativní mohly svěsti k nesnesitelné banalitě. Jsou to nejen noční scény ve strážním domku, ale také scény nemocniční a rozchodové mileneckých dvojic. Jediné, co by potřebovalo zkratky, je scéna šachová. Její pohyb je nesen pouze hrou tváří obou bývalých milenců, nejen že je celkem nezajímavá, ale i psychologicky je ne dosti logická, banalisuje obě hlavní postavy.

Fotografie Václava Vícha jest vždycky dobrá, v tomto filmu však skvělá. Není jemnosti, jíž by nevystihla. Pohyb a světelný lesk tekutiny v láhvi, stékání kapek po skle, dešťové efekty, pohyb železničních strojů, zvířata charakteristicky zachycená, měkká a čistá hra tváří v interiéru, krátce fotografie bezvadná. Konečně herecky bylo mezinárodně obsazeným „Erotikonem“ dosaženo nejen celkové dobré úrovně, ale jednotlivých výkonů dokonce vynikajících. Především mladá Srbka Ita Rina, představitelka hlavní role Andrey má umělecké i fysické podmínky, které ji uschopňují k nevšedně sličné a jemně nuancované filmové výraznosti.

V úloze záletné blondýnky vynikla temperamentní a rutinovanou hrou Ch. Suza. Zajímavou hrou tváří vynikají zejména taneční scény v baru. Olaf Fjord ovládá na tolik

zrádné kouzlo elegantních filmových svůdců, aby jeho vítězství v erotických dobrodružstvích, která konečně zaplatí životem, působila pravděpodobně. Z našich herců vynikl svérázným, lidsky opravdovým výkonem Th. Pištěk v zdánlivě netragickém manželu záletné ženy. Hudba k tomuto filmu od Erno Košťála je nevtrlivým doprovodem, jenž stále nechává filmu prim. Stavby provedli Borsody a Hackenschied-Machon.

Zaznamenáváme tedy celkem radostně, že „Erotikon“ snese dobře uměleckou i technickou úroveň konkurenci filmů, obsahujících osudový výsek života několika lidí, a že se s ním jeho autoři klidně mohou odvážit do ciziny.

lf.

Národní Osvobození 1. 3. 1929.

5.

Erotikon.

(Předvedeno pro zvané hosty 27. m. m. v bio Passage). Nový český film, který láme běžnou šablonu filmového dramatu a snaží se jíti vlastní cestou. Nezáleží mu tak na kombinaci děje (je také zcela všední), jako na jeho logice a zachycení duševních pochodů v nitru hárajících osob, pomocí náznaků, obrazových kombinací a výrazu tváře. První polovice je po této stránce znamenitá. Obrazy vyvíjejí se jeden z druhého skoro bez titulků (není jich ani zapotřebí), jsou tu odvážné, ale vtipně vyřešené situace, jsou tu detaily technicky skvěle provedené a přímo překvapující. V druhé polovici je linie filmu již poněkud roztržena. Autor a režisér Gustav Machatý uplatnil tu velké svoje nadání a vytvořil první moderní český film, zdvihající se vysoko nad běžnou úroveň. Ita Rina byla nejen krásná, ale i výrazná. Též Olaf Fjord sloužil dobře intencím autora. Z ostatních Th. Pištěk vystoupil přímo ze sebe. Do celku padli i Šleichert, Charlotte Suza. Serventi a j. Fotografie Víchova je skvělá.

Č. [Artuš Černík]

Národní politika 1. 3. 1929.

6.

V české produkci existuje pouze málo filmů, na něž mohou být vztažena měřítká, platná pro západoevropská díla. „Erotikon“, který vznikl v rámci produkce 1929–1930 „Slaviafilm“ a byl předveden v noční projekci Bio „Passage“, k takovýmto filmům z textového, zobrazovacího i *fotografického* hlediska patří.

Nekomplikovaný děj se odvíjí jednoduše, tak jak to film požaduje. Velké problémy nejsou úkolem. Jeho osobitost je v tom, že do velkého napětí přináší pohyb. Machatého režie si je toho vědoma. Podrobnosti a užití působivých nuancí tím však nepřichází zkrátka. Nepředvádí se zde fotografované divadlo, nýbrž na místo toho se tu promýšlí, vyjma pouze několika málo scén, kterým se dostalo možná až příliš mnoho místa a prostřednictvím příliš malého smyslu pro zastavení působí trochu únavně, specifické

požadavky pohyblivých obrazů. Vzniklo tak dílo, které může velmi dobře snést konkurenci s dobrými zahraničními filmy točenými pro veřejnost. Je to zřejmé především při srovnání s jejich nedostatky, které jsou především v libretu. Nečinnost hrajících osob, které nemají zdánlivě nic jiného na práci, než se zabývat svými dějinami lásky, nádherně bydlet, vlastnit auta a nic nedělat. Proč?

I umělecké výkony v Erotikonu překračují obvyklou úroveň. Ita Rina, graciózní a hezká, působí efektně bez vtíravosti, umí naznačit, a ve svém výrazu nechává vystupovat silné dramatické akcenty. Jako znamenitý interpret se představil J. Šleichert, který s nejjednoduššími prostředky dosáhl plnosti tvárnosti lidského těla. Velice příjemný je ve své mimické mlčenlivosti gest Luigi Serventi. Ostatní stojí poněkud v pozadí. Olaf Fjord není vždy prost své vyumělkovanosti. Také Charlotte Suza, jejíž krása je nepochybná, může pouze zřídka prostřednictvím svých zběžných rysů sama působit. Theodor Pištěk měl svůj vrchol teprve ve finále. Ostatní (Bronislava Livia, Vl. Slavinský, J. Hron, L. H. Struna, Bálek-Brodská, V. Rosner): představují dobrý průměr, všichni však v rámci toho, co se na plátně událo, výborně vedeni dovednou rukou režiséra.

Znamenitá *fotografie* (W. Wich), vkusné stavby scén (Borsody a Hackenschmied-Machon), stejně jako vynikající Kopie ("A.B."-Filmové továrny) doplňují příznivý dojem. Pokrok, který v pustině provinciálních výtvorů potěší.

Sch-z.

Prager Abendblatt 1. 3. 1929.

7.

Erotikon.

Noční představení. Kino paré (kde bylo možné v lóžích vidět pány ve smokingu a svátečně vyzdobené dámy). V Berlíně na denním pořádku, v Praze výjimkou. V prostoru se rozprostírala dusná atmosféra, která odpovídala pozdním hodinám. Lidé seděli v očekávání senzací, kterou nelze zažít každý den. „Erotikon“ – tak říkajíc odvážný čin, výpad do dosud měšťácky laděné filmové romantiky.

S velkým štěstím a jenom velice málo přistřižen prošel film censurou. Tedy dvojí premiéra. Předně. Censura přimhouřila oči na největší míru. To byl úspěch. Více než dvojsmyslný případ mladé dívky se mohl stát podnětem k zakročení. Bylo by dost pochopitelné, kdyby vyšší umělecké hodnoty byly obětovány omezenému a zatvrzelému uvažování.

Film je jednoduchý. I když odhaluje nahou smyslnost, není primitivní. Vyhýbá se komplikovanému, nepravděpodobně diskrétnímu způsobu umění svádět, nejdůležitější zatajuje a raději naprosto jasně a zřetelně ukazuje skutečné divanové scény. Tak krásně se oddat muži nemůže být pohoršující.

Ita Rina je událost. Je okouzlující ve své dívčí věrnosti a nezakrytě pobuřující, když se spojuje s ďáblem, když se převaluje ve snové vizi v posteli, když popadá svého milence za vlasy, když tančí, když se v okouzlení vznáší do dáli, přemožena svými pocity. Člověk konečně znovu chápe, že láska, jako sujet světa, může vést až k pomatení. Přinejmenším ve filmu.

Jejím partnerem je Olaf Fjord, inkarnace muže, magicky a lidsky odstíněný, muž, kterému ženy – nejvyšší ceny! – všechno odpustí.

O. R.

Prager Tagblatt 1. 3. 1929.

8.

Z pražské filmové bursy.

Nový český film „Erotikon“ je odborníky domácího filmu pokládán za pozoruhodnou etapu na cestě za novým, moderně pojatým, českým filmem. Nesporné fotografické a režijní i herecké hodnoty filmu činí jej dokonalým a doslovně mondénním. Film, jehož autorem a režisérem je G. Machatý, který vytvořil již dříve film „Kreutzerova sonata“, je po stránce fotografické výsledkem vytrvalé a solidní práce V. Vícha. Děj filmu nevybavil se však ze zakletého kruhu, v němž se pohybuje dekadentní a individualismem přetížená fabule západoevropských romanopisců, kteří povýšili věc erotiky, nevěry a problému vedlejších lásek neúměrně vysoko jejich ceně. Čím více se divákovy oko proplétá pásem kompozičně bezvadných výjevů tohoto filmu, tím častěji nutno konstatovati, že režiséru i hercům se zdařil film, hodnotnější než celý příběh i nepřesvědčivý i příliš podobný banálním episodám. Film se rozvíjí od večera, kdy vstupuje krásný a demonický cizinec do domku strážníka železniční trati, aby požádal o přístřeší. Následuje noc, v níž za nepřítomnosti otce podlehne jeho dcera chvilkové vášni cizincově. Čas plyne, cizince vidíme ve velikém městě provozovati dále erotické hříčky s vdanými ženami. Dávno zapomenuté dceři v domku na trati, již z oné noci zbyl toliko flakon voňavky „erotikon“ a nyní v hrozných bolestech se rodící mrtvé dítě, posílá peněžitou částku. Několik náhod této zprvu slabé a konečně nešťastné mladé ženy přináší obrat do jejího života. Zachraňuje svého záchrance, jenž neváhal přijmouti těžkou ránu násilníkovy nože, aby ji osvobodil, transfusí krve a stává se jeho ženou. Krásná, mírně šťastná, bohatá a bezstarostná měšťka proměňuje se však v opětne blízkosti svého prvního tajemného milence v ženu, jež znova inklinuje k tomuto gentlemanu, jenž ji obklopí zvláštním fluidem svého výlučně erotického magnetismu. Opouští svého muže, ale vrací se v posledním okamžiku v těžké době, kdy současně umírá milenec zastřelen jiným klamaným mužem. Odjíždí se svým mužem na cesty, do Paříže, ani jako hrdinka, ani jako zbabělec, ani věrná, ani nevěrná, poněkud příliš vně kultivovaná, naší době příliš běžná žena, jejímž nerozhodným dramatem a deníkem je tento film. Režisér učinil velmi správně, vybudovav celý film na řadě náznaků, neunavujících délkou, ale velmi typicky volených. Pracuje symbolem a zkratkou, anekdotou a místy toliko lehkým dotekem, postihujícím situace markantně. Zřejmě pevné ruce režiséra, jehož erudice podala často podivuhodnou syntézu poznatků bystrého a eklekticky vybíravého ducha, podařilo se vymeziti hercům úlohy velmi přesně a ostře, hra fotogenicky zajímavé Ity Riny, představitelky hlavní úlohy ženské, Olafa Fjorda, věčného a nenasytého milence z románů Decobrových, stejně jako Th. Pištěka, Bronislavy Livie, Šleicherta a L. Serventiho dosáhla namnoze mimořádných kvalit.

-če- [Artuš Černík]

Lidové noviny 2. 3. 1929.

9.

Erotikon.

Gustav Machatý, autor scénáře a režisér „Erotikonu“, produkuje svým novým filmem dílo překvapivě umělecké hodnoty, které Machatého schopnostem opticky zachycovat vystavuje skvělé vysvědčení. „Erotikon“ líčí uvolněný život majetného muže (Olaf Fjord), který se bez cíle potácí od jedné ženy k druhé. Snadno nechá bez povšimnutí, když jednou pošlape čistou květinu (Ita Rina), která ze svého zklamání téměř zahyne. Ale když se mu bývalá milenka, již žena někoho jiného (Luigi Serventi), postaví na odpor, jeho milostná vášeň vzplane znovu. Žena mu téměř podlehne podruhé, ale právě v okamžiku, když u něj konečně zůstává, náhodou se stane svědkem rozhovoru mezi mužem, kterého miluje a manželem (Theodor Pištěk) ženy (Charlotte Suze), která byla jeho milenkou. Utíká zpět ke svému muži, zatímco lehkomyšlný svůdce žen je usmrčen kulí podvedeného manžela...

Scénář, který byl vysoce umělecky vypracován s jemným postřehem až do maličkostí, byl s tímž smyslem pro umění převeden do filmu. Jistota režiséra je patrná již v obsazení. Pro každou, i pro tu nejmenší roli, byl získán interpret, který je pro svěřenou úlohu jakoby stvořen, který je sto využít Machatého schopností v co největší míře a učinit tak jeho intencím zadost. A přesně stejným způsobem uchopil Machatý každou scénu. Jednotlivé scény jsou mohutně pojaté, propracované a dokonale dohrané až do nejmenšího pohybu. Nesou v sobě plnost dějů, které se zjevují v uzavřené řadě poutavě působících obrazů jako jednotné umělecké dílo.

Kapitolou sama pro sebe je *fotografie* M. Vícha, největší přínos k režiséřskému záměru. Machatý z kameramana vyždímal pravdivého básníka obrazu, který i maličkost stvoří plnou lásky, objasňuje, fotografuje, hledá nové přístupy a s vnitřní nutností zprostředkovává mluvící obrazy. Borsodyho, Hackenschmiedovy a Machoňovy stavby scén se hodí ke kultivovanému rámci filmu. Hudební ilustrace Erno Košťála plně odpovídají strhující změně nálad díla. Celkový dojem: umělecky vysoce hodnotný obchodní šláger evropské úrovně, nejlepší ze všech doposavad v Praze vyrobených filmů. Absolutní intenacionata zaručuje tomuto obrazovému dílu tentýž úspěch i v cizině. Mladičkému tvůrci díla veselého srdce lze k jeho mistrovskému dílu blahopřát.

Prager Film-Kurier 2. 3. 1929.

10.

Erotikon.

Produktu, který byl pozvanému publiku předveden v rámci nočního představení, odhlédneme-li nejprve od jeho látky, přináší význam prostřednictvím uvedení dvou uměleckých osobností vyjimečného formátu. Režisér Gustav Machatý, který napsal také scénář, má zásluhu už v tom, že Itu Rinu pověřil hlavní ženskou rolí a W. Vícha *fotografií*. Kameraman přináší jasné a působivé obrazy, které mají na plátně pouze málokdy sobě rovné.

Námět připomíná motiv puškinovského „poštmistra“, který byl v titulní pasáži s Moskwinem rovněž nafilmován. Ve druhé části se obrací do vyjetých cest mondeního dramatu nevěry. Bouřka zažene hezkého mladíka s mnoha penězi a malou rozvážností

do domu hlídače železniční trati. Jeho dceru, jako dík za poskytnuté prostředí, však svede. Dívka ho odjíždí hledat do velkého města. Zdá se, že zde beznadějně klesne, ale přeci nakonec nalezne štěstí v koutu, mimochodem ve velmi pohodlně vyplstrovaném a od drahých architektů zařízeném koutu. Bezohledný milenec, kterého obdařil Olaf Fjord troškou byronovské melancholie, se vrací zpět. Pokušení smyslů, po všem, co dívka prožila, se ukáže ještě pořád silnější, než na vděčnosti založený sňatek z rozumu, který probudil pouze umírněnou blaženost. Při řešení této vnitřní rozpolcenosti se však vyskytnou jisté trhliny. V tomto světě nic není naprosto hladké a bezvadné. Celkově však musí být tento film přeci jen označen jako film, který daleko předčil očekávání.

Rina je báječná. Její tragická krása připomíná barokní zádumčivost a klasickou sílu osudu. Svůdnická scéna a narození mrtvého dítěte jsou výkřiky, zoufalé v sebezapření, ekstatické i při pádu. Výkon Olafa Fjorda je vedle ní slabý. Charlotte Suza, bloňdaté zvířátko, se pohybuje někde na okraji a Theodor Pištěk, který tak zřídka představuje dobro, se mi tentokrát ponejprv líbil, však ustoupil do pozadí. K vidění byla pouze Rina. V rolích, které právě tak vyhovují její osobitosti, bych ji chtěl vidět ještě často. Vedle ní vzbudil nejsilnější dojem v několika málo metrech brutální scény Willy Rösner z pražského německého divadla. Dále spolupůsobili: Slavinsky, Šleichert, Bálek-Brodská, Hron, Struha.

aka

Bohemia, 3. 3. 1929.

11.

Dosud nejlepší český film.

Film režiséra G. Machatého s poněkud záhadným názvem „Erotikon“ dlužno zařaditi mezi nejlepší české filmy dosud vyrobené, který plně dosahuje světové třídy. Není to děj, který je celkem prostý a průzračný – svedení nevinné dívky – a který sám o sobě by nezvítězil, ale herecké i technické provedení jakož i režie, jež dopomůže mu k úspěchu. Jak již řečeno, záhadný název „Erotikon“ je příliš průhledně vymyšlen pro jistou sensačnost slova. Tím raději konstatujeme, že tohoto názvu není zneužito, až na některé momenty, jež by měly odpadnouti. Celek však je na umělecké výši a prozrazuje filmový talent, u nás dosud ojedinělý. Překvapovaly i výkony herecké, na př. výkon umělkyně Ity Riny je prvořadý a této herečce jistě kyne velká budoucnost ve filmovém umění, ovšem zejména Charlotta Suza, Th. Pištěk, tento poctivý umělec, Olaf Fjord, Luigi Serocati, Bronislava Livia, pí Bálek-Brodská atd., zhostili se znamenitě svých úloh, jež fotografoval dokonale V. Vich.

A. Z.

Československá republika 6. 3. 1929.

12.

Erotikon.

Prod. Gem-film. Monop. Slaviafilm.

Ve středu dne 27. února byl předveden pozvaným hostům v „Bio Passage“ nový český film „Erotikon“, znamenající velkou uměleckou událost v naší filmové tvorbě. Již

aranžmá této soukromé premiéry, stanovené na 10. hodinu večerní, dalo tušiti, že bude předveden film vymykající se rámci naší produkce, kteréžto očekávání také nikoho nezklamalo.

Po mnoha filmech, zatížených lokálností sujetů nebo průhlednou obchodní tendencí, spatřili jsme konečně film, jehož kvalita zvedá se vysoko nad běžnou úroveň domácí produkce, film mezinárodního formátu, odpovídající úrovni dobrých německých, francouzských nebo anglických filmů. „Erotikon“ znamená pro naši produkci asi tolik, co pro ruskou produkci „Křižník Potěmkin“. Mladý a neznámý ruský režisér S. M. Eisenstein přišel s „Potěmkinem“ a jeho podivuhodnou montáží — a zvítězil na celé čáře. „Potěmkin“ stal se symbolem nové ruské produkce (sovětské) a celý svět začal ji zase bráti vážně.

Tvůrce „Erotikonu“, režisér Gustav Machatý, jehož „Kreutzerova Sonata“ ukazovala i přes své nedostatky již na rozhodný talent režiséřský, přišel s promyšleným a rafinovaně postaveným „Erotikonem“, aby překonal vše, co u nás bylo dosud vytvořeno, a aby tímto „českým Potěmkinem“ potřel předsudky proti českému filmu, rehabilitoval jej a razil mu širší cestu za hranice.

V „Erotikonu“ jeví se všestranný, zvláště pak technický pokrok českého filmu. Tak daleko a tak důsledně jako Machatý, nešel dosud žádný náš režisér v zobrazení života, jeho obrátů, utrpení a vášní! Zde proudí život ve všech svých složkách, víří, letí. A nade vším dominuje *e r o s*. Machatý rozvinuje jej všude a poukazuje naň! Na jeho film hodil by se právě tak dobře titul Janningsova díla „Cestou všeho masa“ (U nás „Veliké pokání“). Machatý, který život zná a odhaluje jej s erotické stránky čistě wedekindovsky, dobře ví, že Dábel „Maso“ má své požadavky — svou vlastní vůli! A tyto poznatky dovedl přenést na plátno rafinovaně jemnou formou, jak některé scény, jako na př. vzplanutí vášně, podlehnutí, porod, dokazují. Při tom však zůstal zcela naturalistický, nezastaviv se ani před bolestmi porodními (křeče v obličeji, ruka nad pelestí). Také jiné scény, jako déšť, pohyb lokomotivy, kapka na okně a pod., svědčí o jeho bystrém postřehu života a talentu pro filmovou montáž.

„Erotikon“ je pro českou produkci dokonal. vzorem, jak ze zcela běžného a prostého sujetu lze vytvořit film velikého formátu a bohaté vnitřní náplně. Není to kalendářová historie, nýbrž sytý pohled do života několika málo lidí. K vylíčení sujetu stačí snad pět řádků, ale ve svém zpracování tvoří krásné dílo. Možno-li děj Murnauova filmu „Východ slunce“ nastíniti slovy svůdnice „Zab svou ženu a pojď s sebou do města“, není děj „Erotikonu“ složitější. Svedené děvče se provdá do města, setká se s bývalým milencem, znovu podléhá kouzlu první lásky, aby se posléze ještě včas vrátila k svému muži.

To je vše, ale — je to u d ě l á n o ! Idea, zápletky, forma, postavy, stačí na největší velkofilm, ale musí býti zpracovány režiséřem, který dovede z mála něco vytvořit. Sternbergovo „Podsvětí“ je velkofilmem a podívejme se, co jej velkofilmem tvoří: Drobné nápady, obraty, úžasná hra tří herců a pak několik scén, které diváka doslovně přibíjí na sedadlo. Tak je vybudován i „Erotikon“, který diváky okouzlí, rozruší a řeknu to docela upřímně, o m á m í, neboť teprve před samotným koncem začne se divák vážně zajímat o jednoduchý a zcela běžný děj tohoto „Erotikonu“, který utíkal nepozorovaně s sebou, jako domy mizí kol nás, spěcháme-li oživenou ulicí...

„Erotikon“ uchvátil též vylíčením zúčastných postav. Machatého ilustrační umění je skutečně pozoruhodným zjevem, právě tak jako jeho odvaha, s níž se dotýká erotismu.

Machatý stojí se svým „Erotikonem“ až na samé hranici, za níž číhá pan censor s připravenými nůžkami. A mohl při své důslednosti vytvořit svůj „Erotikon“ jinak? Vždyť skutečnost jest ještě pravdivější! Vše, co život vlahého, citového i syrového přináší, je zde v neuvěřitelně jednoduchém ději podáno.

Po technické stránce a montáži filmu je „Erotikon“ na výši doby. Režisér a cameraman jsou zde nejlepšími kamarády, nejužšími spolupracovníky. Je vidět, že i cameraman V. V i c h usiloval o to, přinést do českého filmu něco velkolepého, nového. Podařilo se mu to. Vyřešení zachycení porodu, dále symbolická kapka na okně, slučují se s jinou atd., pramének, detaily pracující ojnice lokomotivy, kapka, tvořící dolíček – do svědomí a j., musí překvapit i největšího specialistu naprostou originalitou provedení. Fotografie „Erotikonu“ je skutečně exklusivní kvality. Celek dokazuje, že v otázce režie detailů panovala mezi režisérem a cameramanem naprostá shoda, že se přemýšlelo!

Metráž filmu – také slabá stránka českých obrazů – je u „Erotikonu“ dobrá. Nepatrný sestřih snesly by pouze některé podřadné scény v dámském salonu, na poště a pod., ale i v těchto přinesl Machatý detaily, svědčící o bystrém řešení každé situace. Detail s malým psíkem, reagujícím na debatu žen, je skvělý. Zatím co první část filmu oplývá přímo bohatstvím detailů, rýsují se v části druhé již obrysy konce, který překvapí násilnou smrtí milence a včasným návratem nespokojené ženy k muži. Happyending – ale ne všední. Dokonalá srozumitelnost scén a detailů vyloučila takřka použití titulků. Je to hotový převrat v českém filmu, který z veliké části ilustroval všední romány a byl „vycpáván“ nekonečným počtem titulků, provazejících mraky, bouře, hubičky, mlýnská kola a tak pod.

Herci stojí svými výkony na výši režie. Jugoslávská kráska I t a R i n a interpretuje svou obtížnou roli se vzácnou decentností. Její některé detaily dotýkají se přímo nervů, vzrušují i fascinují, ale prozrazují především duchovní kulturu. Výrazný fotogenický zjev, především pak krásné, hluboké oči, „osobitost“ a elegance, podpořily jen její nádherný výkon. O l a f F j o r d nikdy nebyl tak herecky dobrý a celistvý, jako v tomto „Erotikonu“, přes to, že je hercem mezinárodního jména. Jeho výkon je bezvadný jak v dlouhých hraných scénách, tak v detailech. Ita Rina nemohla si přát lepšího partnera. L u i g i S e r v e n t i sehrál svého manžela s patřičnou rezervovaností a také chladností, která se v prostředí, nabytém erotismem dokonale uplatnila. Roli druhého manžela (který ranou z revolveru rozřeší situaci a dá ději konečný obrat), hraje T h e o d o r P i š t ě k, který vytvořil zcela novou a snad neoriginálnější svou figuru. Dramatická scéna mezi ním a milencem jeho ženy obohatila by i nejlepší americký film. Pištěkovi se opět podařilo překvapit něčím novým. Roli železničáře a otce hlavní hrdinky hraje J. Š l e i c h e r t, který opět dovedl svěřenou mu postavu pěkně vybarvit a charakterisovat. Roli druhé milenký hraje C h a r l o t t e S u z a. Má charakteristický zjev a nespornou rutinu ve vytváření podobných postav. Menší role hrají L.H.Struna, Jiří Hron. Bronislava Livia, Vlad. Slavínský, Bálek-Brodská a j. Interiéry odpovídají režii a kvalitě filmu. Zahraniční manager bude se jistě domnívat, že máme v Praze zcela nový konkurenční atelier. Tato úctyhodná a zvláštní pozornosti zasluhující práce je dílem pánů Borsodyho, Hackenschmida a Machoně. Dílo, vytvořené za necelých pět měsíců, natočeno bylo z největší části v ateliéru A.B. a proto provedení interérů má lví podíl na úspěchu celku. Jako poznámku k režii chci zde ještě dodat, že scéna se šachy a provedení operace jsou sice herecky výborně podány, ale přes to

slabinkou díla. Hra v šachy, byť se jednalo o symbolické tahy k situaci srdcí a pod., musí odpovídati skutečné hře, právě tak jako provedení transfuse krve skutečnosti. Zde měl si Machatý vzít za poradce šachistu a lékaře.

Úspěch soukromé premiéry „Erotikonu“ byl dokonalý a zasloužený. Hercům podány byly za dlouhotrvajícího potlesku květinové dary. Těšíme se, že „Erotikon“ nezůstane osamocen a že se brzy dočkáme dalších úspěchů českého filmu. Krásný vzor moderního uměleckého díla je zde. Naším pp. kinomajitelům doporučuji „Erotikon“ (určený pro sezonu 1929/30), co nejvřeleji. Na nich a jejich propagaci velmi záleží, aby se podobné dílo co nejvíce uplatnilo a aby český film vyvážl konečně z lokálních povídek a báchorek a representoval se jako moderní umělecká filmová produkce.

Q. E. Kujal.

Český filmový zpravodaj 9. 3. 1929.

13.

Erotikon.

Tento film by se mohl také nazvat „vítězství manžela“. V Machatého rukopisu paralelně probíhají osudy moderního, pravda poněkud bezduchého a odbožtělého Casanovy a mladé ženy z lidu, která byla prostřednictvím erotické zkušenosti vytržena z cesty života. Svůj klid znovu nachází teprve až po smrti svého svůdce. Svedení, mateřství a porod jsou fáze, které vyplňují první část. Poté setkání ženy vyvržené ze společnosti s jejím zachráncem, který si ji chce vzít za ženu kvůli jejímu bezmeznému sebeobětování. Nakonec opět setkání se svůdcem, jeho zavraždění paroháčem a vítězství manžela. Mezitím znásilnění, nevěra atd.

Machatého rukopis je i přes zřejmé, konec konců odstranitelné nedostatky, především nedostatečný sociální základ, silným dramatickým námětem. Machatý obstál skvěle jako autor scénáře, tak i jako režisér. Machatý pochopil stěžejní problém. Film – především vizuálně. Jako znalec života a se silnou erotickou vynalézavostí utřídil lidský materiál svého hereckého souboru a kameramana V. Vicha dovedl k úžasnému výkonu. Jeho kamera není ztrnulá, hýbe se, neukazuje ve svém zorném poli pouze těžkopádný komplex živých a mrtvých objektů, ale namísto toho zobrazuje pouze důležité a charakteristické. Také ve vedení scén si Machatý zaslouží pochvalu. Používá krátké epizody, známé od výborných Američanů, které jsou sestříhány, zachyceny a zahrány se suše humornou, anekdotickou jistotou, např. obraz u poštovní přepážky. Beze zmínky nemůže zůstat ani scéna operace a především scéna svůdnická. Něco podobného nebylo ještě nikdy v dějinách divadla a filmu s takovým realismem zobrazeno. Scéna hry v šachy by asi potřebovala bohatší pointu, aby mohla trvat ve své nynější délce.

Z Machatého souboru vystupuje Ita Rina, profihráč hlavního hrdiny – svůdce. Je velice krásná, má oči s téměř nepravděpodobnou silou světla, ne vždy uvolněných pohybů, ale její obličej je skvostné jeviště lidských pocitů, jehož hrou je člověk upoután a rád ji sleduje. Nepochybně má před sebou velkou budoucnost. Luigi Serventi působí jako manžel velice sympaticky, ačkoliv je svůdnickým typem mnohem víc, než Olaf Fjord, před jehož prázdnou krásou je člověk bezradný a poněkud v rozpacích. Pištěk odvedl jako podvedený manžel a vrah velice dobrý výkon. Charlotte Suze je salónní had s formátem.

Internationale Filmschau 15. 3. 1929.

o. b.

14.

Slaviafilm. Erotikon.

Je to nejlepší český film, jaký byl u nás vyroben, tím je řečeno vše. Námět není lokální, naopak odpovídá světovému vkusu. Je velmi dobře, že tento film vyšel ještě před uskutečněním kontingentu. Režisér překvapil všechny naše filmové pracovníky. Něco takového nikdo od českého filmu neočekával. Jsou zde scény, jaké jsme neviděli ani od nejlepších režisérů tak zpracované.

Pravidelně čím lepší film, tím spíše kritik v něm hledí nalézt jeho slabiny. Ale právě proto, že jsme vždy shovívavě posuzovali naši filmovou produkci, nesmíme šetřit zde chválou, zvláště jedná-li se vstřetku o film tak výjimečně skvělý.

Talent Machatého byl patrný již v „Kreutzerově sonátě“. Jeho „Erotikon“, jehož název je rozhodně přiléhavější než tomu bylo u stejnojmenného filmu Stillerova, je velkorysým dílem světového formátu a při této příležitosti nutno zdůraznit umělecké pochopení a obchodní pohotovost ředitele Slonnenfelda, který film získal pro Slavii. Totéž bude platit o kině, které film uvede. Olaf Fjord hraje zde nejlepší svoji roli. Ita Rina je na mladou hvězdu, kterou jest, přímo skvělá, avšak i ostatní úlohy zásluhou režiséra vyrostly v nejlepší role z kariéry zde hrajících umělců — Luigi Serventi, Charlote Suza, Theodor Pištěk (připomínal zde Hersholta), J. Schleichert, L. H. Struna, Bálek-Brodská a j.

Spolupráce režiséra a operátora je zde též jedinečná. Velké procesy vášně a bolesti jsou zde zachyceny v ohromných detailech a působivost jiných událostí zesilována originálními postřehy, které prostě nejsou ke koupení a snad ani ne k naučení, to je prostě individualita režiséra, něco, co dělá každý jeho film zajímavým a co udělalo velikými De Milea, Lubiče, Murnaua.

G. Machatý prospěl našemu filmu zejména tou okolností, že udělal obraz, jehož uměleckou hodnotu musí uznati každý a doufejme, že naši ostatní filmaři budou povzbuzeni tímto skvělým filmem k větší snaze po dokonalosti.

Nelze opominouti též skutečnost, že k celkovému dojmu nemálo přispěl hudební doprovod, sestavený s neobyčejným pochopením kapelníkem E. Košťálem.

Film 1. 4. 1929.

15.

„Eroticon“.

(Autor a režisér G. Machatý, fotografie V. Vích. Produkce „Gem-film“. Po prvé předveden na soukromém nočním předvádění 27. února v bio Passage v Praze.) — „Eroticon“ je důležitým mezníkem v české produkci. Je to první český film stojící na vysokém stupni uměleckém a čestně se řadící — přes některé libretisticko-věcné výhrady, o nichž bude ještě níže promluveno — k nejpoctivěji a nejodpovědněji a i nejkrásněji udělaným komorním filmům světovým. „Eroticon“ je skutečně radostnou oasou právě uměleckým systémem, s nímž byl dělán: není v něm ani trochu provincialismu, ani trochu bařtipánství, není nedokrevný ani jalový, není protivný kalendářovou senti-

mentalitou jako většina filmů u nás vyrobených. „Eroticon“ dokázal, že lze u nás udělati film prvotřídní. — Třeba většina stěžejních rolí byla obsazena cizinci — je přece nutno klasifikovati jej jako film český, neboť to, co jej umocnilo v produkci na místo zcela výjimečné, jest ona vážná velkorysost a svědomitost režiséra Machatého a zcela prvotřídní fotografie Vichova, nepředstižená ani oněmi nejskvělejšími snímky z takového Východu slunce. Režijně-uměleckým výkonem Machatého — třeba by byla i pravdivá verze, že na libretu spolupracoval jeden význačný moderní básník — dostal se pro tentokrát český film do niveau dosahajícího takřka nejlepších výkonů naší režie divadelní. Je si jen toužebně přáti, aby Machatý pokračoval na cestě zdárně nastoupené „Kreutzerovou sonatou“ (zapomeňme na minulost) a nepolevil po nesporném úspěchu „Eroticonu“. Naopak je třeba, aby byl k sobě ještě přísnější a měl i nadále šťastnou ruku ve výběru svých spolupracovníků. Při pronikavé péči i po stránce věcné zbyde se i omylu obdobných oněm, jež rozladily poněkud hladinu „Eroticonu“. — Námět není bohatý. Děvče patří náhodnému milenci pro jednu noc. Pro něho to je rozkošné dobrodružství, pro ni úder osudu. Narodí se jí mrtvé děcko a zlomena se vrací do otcovského domku. Po cestě se stane již již obětí hrubého chlapa, vzavšího ji s sebou na vůz. Zachrání ji muž jedoucí automobilem po téže cestě. Ve rvačce je zachránce těžce raněn a jen s největším úsilím dojede. Při operaci jej děvče zachrání krevní transfusí. Stanou se pak manželi, mladé ženě je dobře až do okamžiku, kdy osud ji skříží cestu s *prvním* jemuž náležela. Mučíc se hlubokými krisemi, je žena hnána k svému prvnímu milenci. Přesvědčí se však, takřka již za prahem rozhodného kroku, že muž, jemuž se chtěla dát za cenu ztráty všeho, čím naplnila klid nového života, není než záletníkem, odchází zpět do svého domova, včas ještě než osudný dopis doma zanechaný udělal čáru přes její život. — Na této stručné dějové kostře je nakomponováno delikátně vše to, co činí „Eroticon“ filmem nade všemi filmy českými. Neboť není tu snad obrazu výtvarně—kineticky neuváženého a nevyváženého. Machatý s Vichem mají krásný smysl pro konstrukci scény a monumentálnost okamžiku. Nelitují práce a námahy, aby se jim zdařil bezvadný detail, dovedou použití dramaticky atmosféry, pohybu i tvaru. Věci hrají s sebou, je to film živý a harmonický, účinný absolutně čistými hodnotami kinotechnickými. Herecky byl film obsazen rozvážně a citlivě. Stěžejní roli Andrey hrála *Ita Rina*. Je to cizinka, nové jméno. Sličný zjev, talent beze sporu, delikátní ve výrazech, dravě smyslná žena v režijně krásně řešených scénách erotických, jistě šťastnější ve vyhrávání emocí fysiologických než jen psychických. Tehdy zůstává mnohde na povrchu a neproniká do nervu své líčené podstaty. Jejím partnerem byl *Olaf Fjord*, známý z filmu Dekobrových, rutinér, jistý sám sebou, dobrý světový průměr. Manžela hrál Ital *Serventi*, francouzského šarmu, jemných prstů, málokde trochu bezradný. Čistý výkon podal *Theodor Pištěk* v roli podváděného manžela ze společnosti; jeho flirtující ženu hrála velmi pěkně a bravurně graciózní *Charlotte Suza*. Bezvadně hrál svého železničáře, otce Andrey, *J. Šleichert*. I drobné role byly pečlivě obsazeny a neporušovaly linii hry, v první polovici zvlášť vynikající. Proti těmto kladům je třeba vytknouti z nedopatření režijně—obsahových alespoň tato nejhrubší: není přece možné, aby zeslabenému děvčeti byla za pár dní po porodu transfusována krev do jiného člověka, to by ji přece zabilo; není také možné, aby pacient byl narkotisován a operován a pak teprve konstatováno, že muž z něhož měla být odebrána krev, se nedostavil. To by bylo pěkné sanatorium. Nevysvětlitelné je mně to velmi časté „pukrlování“ (Andrea by se tak jistě nechovala). Na některých místech

je třeba prostřihu (nekonečná hra v šachy) a pak zoufalá nutnost revidovat titulky. Hrůzy jako „jseš“, to se nemá objevit ani filmu poslední ráže — natož ve filmu ráže takřka dokonalé. Fotografie Vichova nemůže být lepší a také po stránce výpravně-architektonické působí film velmi dobře. Natáčen je největší částí v interieurech pořízených v pražském atelieru A.B. — I po této stránce dokonalosti domácí soběstačnosti je „Erotikon“ filmem potěšujícím. A ovšem po Machatého velkém závazkem pro budoucnost.

O. Š. M. [Otakar Štorch-Marien]

Studio 1929.

16.

Úspěšný český film „Erotikon“.

Režisér Gustav Machatý natočil nový film „Erotikon“, který docílil značného úspěchu v zahraničí. V Německu měl film nepředvídaný úspěch a režiséru Machatému bylo nabídnuto pevné angažmá několika berlínskými společnostmi. Rež. Machatý hodlá však dosud pracovat v Praze a, jak sám sdělil, natočí dva nové filmy: „My“, román intelektuální dvojice a avantgardní drama „Křik“.

Film „Erotikon“ je dobře udělán. Je to historie světáka, který svede prosté děvče a zapomene na ni. Tehdy byla to pro něj rozkošná milostná avantura. Děvče však zapomenout nemůže i přes utrpení, které prožilo. Shodou osudu prosté děvče je vyneseno do společnosti, v níž se pohybuje světák, provdává se za bohatého muže a je z ní dáma. A nyní, když se setká se světákem, který ji znovu utvrzuje, že ji miluje a prosí za odpuštění, váhá, má-li se vrátit k němu, když ho kdysi tolik milovala a pro něj tolik trpěla. A rozhodne se, že ano, že opustí muže, jež ji postavil do cesty jen osud, nikoli láska. Leč v pravé chvíli dochází k poznání, že světák je prašpatný chlap, svůdce žen, a vrací se zase k svému muži, jenž se jí neptá po minulosti a jenž se také nikdy nedoví, že měla v úmyslu ho opustit.

Režijně udělal Gustav Machatý z tohoto námětu vskutku prvotřídní film, který je snad jedním z nejlepších českých filmů vůbec. Vzpomínáme na podobný námět „Bláhové ženy“, americký film, režírovaný Stroheimem. V tomto filmu ovšem vystupoval vyložený darebák a podvodník, který napaloval bláhové ženy a vzal za to odplatu čistě americkou — pár ran a kriminál. V „Erotikonu“ světák není tím vyloženým podvodníkem, je to muž, jdoucí za milostnými avanturami, za krásnými ženami a vyniká jasně, že jeho slova o lásce jsou pouhými frázemi, jimiž se nechávají bláhové ženy zlákat. V „Erotikonu“ bere světák odplatu jinou, je zastřelen klamaným manželem. Film bude se rozhodně líbit kinopubliku a některé scény v něm jsou vskutku strhující. Obsazení rolí je mezinárodní, rež. Machatý je přesvědčen, že je to nutné, aby film dosáhl v zahraničí většího úspěchu. Hlavní představitelka Ita Rina a světák Olaf Fjord jsou dobrá dvojice, z českých herců vyniká p. Pištěk. Jisto je, že český film dostává se již na mezinárodní basí a že někteří naši filmaři, jak herci, tak i režiséři, získávají uznání v cizině a jsou i cizinou vyhledáváni. A to je potěšitelným zjevem.

Ráno. Pondělník Národních listů 3. 6. 1929.

17.

Eroticon.

Autor a režie G. Machatý, foto Vich, produkce Gem-film. Eroticonem se dostává český film do nového stadia po stránce umělecké. Neboť dosahuje jím úrovně, dopřávané doposud jen filmům zahraničním. Mám tu na mysli celkovou koncepci, režijní pronikavost i hloubavost a skvělou realizační čistotu i krásný smysl pro formovou kompozici. Mohli jsme se dosud pochlubit v českém či česko-cizím filmu několika znamenitými výkony hereckými, dosáhli jsme v řadě filmů bezvadné fotografie, i režijně jsme měli několik šťastných kusů, ale teprve Eroticon svým vskutku uměleckým systémem přivodil český film ke konkurenci nejlepších komorních filmů světových. Zůstaly tam ještě všelijaké věcné, libretistické i režijní omyly, ale jádro Eroticonu je tak vynikající, že nemůže být oněmi výhradami významněji zastíněno. Námět pracovaný — jak se říká — za součinnosti význačného moderního básníka — není zvlášť konstruktivně bohatý, je to příběh dívka — milenec — svedená dívka — jiný muž, týž pak jako manžel, žena — pak opět první milenec a nakonec návrat ženin do manželského domova — ale jak je osnova spředená, jak je formulována a formována, staví film Machatého skutečně na místo prvotřídní. Herecky až na Pištěka a Šleicherta spolupracovali v titulních rolích cizinci: hlavní ženskou úlohu Andrey hrála Ita Rina. Má zvlášť bohatou modulaci ve scénách fyziologických, trochu na povrchu zůstává, jde-li o hlubší procesy psychické: má sličný fotogenický zjev a lze od ní mnoho očekávat. Rutinersky pohotový byl její partner známý Olaf Fjord. Jemný byl výkon Itala Serventiho a s precizní rozmarností hrála roli nevěrné ženy ze společnosti Ch. Suza. Jejího manžela hrál náš Pištěk, ve výborné masce a vůbec velmi správně. Bezvadně také fungoval pan Šleichert v roli železničního hlídače a otce Andreina. Fotografie Vichova byla hors concours a za režijní součinnosti a vynalézavosti Machatého dala ožiti celému prostředí věci. Podařila se jí řada jedinečně krásných snímků a měla odvahu i ve velkorysosti fyziognomické. — Eroticon je pro Machatého, autora Kreutzovy sonáty, velkým závazkem pro budoucnost i že se zbaví některých sklonů k naivnostem (v Eroticonu celý příběh s krevní transfuzí). Již teď ale by se měl zbavit nemožné titulkové češtiny. Tvary jako "jseš" působí morově. Eroticon byl celý pořízen v ateliéru A. B. I to je faktem potěšujícím, stejně jako dobrá úroveň výpravně-architektonická.

O. Š. M. [Otakar Štorch-Marien]

Rozpravy Aventina 1928 — 1929.

18.

Erotikon.

Nejvýznamnější stránkou tohoto českého filmu je způsob jeho zpracování. Je to zdařilý pokus vytvořit český film širšího pohledu, ne jenom z lokální, sousedské pohodlnosti, jíž se vyznačují téměř všechny české filmy. Námět filmu má určité body, s nimiž nelze souhlasiti. Na příklad nemanželské mateřství je tu podáváno jako příčina bezmezného zoufalství ženy, zatím co naopak má i film zdůrazňovati boj proti tomuto strašlivému názoru mešťácké společnosti. Námět je celý typicky měšťácky vykládán a v *tomhle* je

přiblížení se světovému měřítku chybou. Ale není možno přehlédnouti vysoké tvárné úsilí režiséra G. Machatého o filmové zvládnutí a vyjádření námětu, o skutečně filmový výraz i o harmonii hereckých výkonů. Zejména Ita Rina a J. Šleichert podali velmi krásné postavy. Výchova fotografie svou technickou i kompoziční čistotou přispěla značně k úspěchu filmu, který přináší do československé kinematografie dýchatelnější atmosféru i když jsou tu určité výhrady, které nelze neuvést. Režie G. Machatého dokázala českým filmařům, že lze i ne právě nejceněnější námět zpracovati umělecky poctivě a hlavně filmově.

Lht. [Lubomír Linhart]

Signál 3.-4. 1. 1930.

19.

„Erotikon“

Film Gustava Machatého „Erotikon“ byl natočen před 7 lety němě. Nyní jej synchronisovali a uvedli opět na scénu. Uvážíme-li, že, jak správně při předvádění řekl režisér Machatý, s filmem je to jako se psem, jehož rok života rovná se 7 létům lidského věku, že němý film promítal 16 obrázků ve vteřině, kdežto film zvukový 24, že musily být vystříhány pochopitelně všechny titulky – musíme přiznat, že „Erotikon“ byl film při celkem primitivních technických podmínkách velmi dobrý. Ovšem Machatý se dále patrně nedostal: ani v námětu, ani v pojetí neliší se valně film „Erotikon“ od „Extase“. Vždycky je vrcholnou scénou tělesné splynutí dvou mladých lidí, po němž následuje tragédie. Film byl nyní synchronisován dr. Otakarem Rádlm; jeho dialogy, pokud se dalo posouditi, jsou slabší než dialogy německé verze a namluven několika mladými lidmi s nestejným úspěchem.

Právo lidu 3. 12. 1933.

20.

Erotikon.

(Český film, synchronizovaný hudbou a dialogy. Drama. Mládeži nepřístupno. Výrobek Slavia-film Praha. Půjčovna Kinofilm Praha-Brno. Metráž neudána. Premiéra v Praze.) Čtyřletý film rež. Machatého byl zvukově synchronisován, hudbou i slovem, česky a německy. Technické zpracování synchronizace syst. Union-vox předčilo vhodnost realizace. Dialogy dra Rádla – trochu kostrbaté - musily být rychle mluveny. Mluvící interpreti neodpovídali barvou hlasu fysiognomií herců. Aspoň v české verzi. Německá byla šťastněji obsazena. Cílevědomá a průbojná režie Machatého z roku 1929 i vysoká úroveň Víchovy fotografie vyvázejí čtyřletý odstup od vzniku filmu. „Erotikon“ splní za určitých předpokladů i jako zvukový film své poslání.

— k —

Filmový kurýr 8. 12. 1933.

21.

Synchronisovaný Erotikon.

Právě byl předveden v synchronisované úpravě, uskutečněné Union-Voxem, známý film režiséra Machatého, natočený před šesti lety jako němý film, *E r o t i k o n*.

Jako retrospektivní zjev zestárlo toto filmové drama mladé ženy, svedené v deštivé sentimentální noci v domku hlídače trati, rodící později mrtvé dítě a bojující psychologicky nevysvětlitelný boj mezi svůdcem a manželem, poměrně málo, protože jeho hlavním prvkem zůstává kouzlo fotografie, pro jejíž jemné odstíny a působivost má erudice Machatého cit i smysl též v Ekstasi. Osudnější jsou stopy času v rýhách materiálu. Synchronisace se nepodařila, zaráží velikou dávkou banality a naivnosti v rekonstrukci dialogů. Synchronisaci řídil dr. O. Rádl.

če [Artuš Černík]

Lidové noviny 8. 12. 1933.

22.

Erotikon.

Filmové drama s českým (německým) dialogem. Monopol: Union-Vox, Praha; Kinofilm, Brno.

Nejlepší a nejproslulejší český němý film dostává se znovu na plátna kin, tentokrát ve zvukové verzi, se synchronisovanou hudbou a českým resp. německým synchronisovaným dialogem. Pravda, film již nemá té účinnosti, jako němý, neboť mezi zvukovým (mluveným) a němým filmem je veliký rozdíl a tak vynikají pouze scény podmalované vhodnou hudbou Erno Košťála. Také zvukový příjem je dobrý (O. Nemeth), stejně jako i systém Union-Vox. Dialogy jsou velmi úsečné, s ohledem ovšem na původní scény v němém provedení a nutno bohužel konstatovati, že hlasově nebyli vybráni právě ti nejlepší interpreti. Netýká se to ovšem všech, ale zato to platí jak o české, tak i o německé verzi.

Na filmu je dobře patrna dokonalá režie Machatého, který při původním natáčení pracoval ještě s minimálními a primitivními pomůckami, zato však s plnou vervou a dokonalým porozuměním pro umění, děj i – sensaci. Ve filmu vidíme + J. Šleicherta v působivé roli, velmi dobrého Theodora Pištěka, dále krásnou Itu Rinu, Charlottu Suzu v jedné z jejích prvních rolí (jak se změnila za těch několik let), dále dokonalého milovníka Olafa Fjorda, Luigi Serventiho v epizodách, L. H. Strunu, Bálek-Brodskou, Bronislavu Livii atd.

Film, ač je poměrně hodně starý, ještě dnes zaujme (některé scény jsou ovšem již naprosto nevhodné) a názorně ukáže, jaké byly přednosti filmu němého, a jaké jeho nedostatky proti dnešnímu filmu mluvenému.

e. s.

Film 15. 12. 1933.

Citovaná periodika:

1. Šm. [Jaromír Václav Šmejkal], *Erotikon*. „České slovo“ 1. 3. 1929, 2. vydání, č. 51, s. 5.
2. V. K., *Dva české filmy*. „Lidové listy“ 1. 3. 1929, 2. vydání, č. 51, s. 6.
3. F. H. Svobodová, *Erotikon*. „Národní listy“ 1. 3. 1929, č. 60, s. 4.
4. If., *Český film světové úrovně*. „Národní osvobození“ 1. 3. 1929, č. 60, s. 3.
5. Č. [Artuš Černík], *Erotikon*. „Národní politika“ 1. 3. 1929, č. 60, s. 11.
6. Sch-z., „Prager Abendblatt“ 1. 3. 1929, č. 51, s. 11–12.
7. o. r., *Erotikon*. „Prager Tagblatt“ 1. 3. 1929, č. 52, r. 6.
8. -če- [Artuš Černík], *Z pražské filmové bursy*. „Lidové noviny“ 2. 3. 1929, 2. vydání, č. 113, s. 5.
9. *Erotikon*. „Prager Film-Kurier“ 2. 3. 1929, č. 9, s. 3.
10. aka, *Erotikon*. „Bohemia“ 3. 3. 1929, č. 54, s. 9.
11. A. Z., *Dosud nejlepší český film*. „Československá republika“ 6. 3. 1929, č. 56, s. 7.
12. Q. E. Kujal, *Erotikon*. „Český filmový zpravodaj“ 9. 3. 1929, č. 11, s. 2.
13. o. b., *Erotikon*. „Internationale Filmschau“ 15. 3. 1929, č. 3.
14. *Slaviafilm*. *Erotikon*. „Film“ 1. 4. 1929, č. 4 (příloha Hollywood, duben 1929), s. 12–13.
15. O. Š. M. [Otakar Štorch-Marien], 15. „*Eroticon*“. „Studio“ 1929, č. 4, s. 122–123.
16. *Úspěšný český film „Erotikon“*. „Ráno“. Pondělník Národních listů 3. 6. 1929, č. 22, s. 2.
17. O. Š. M. [Otakar Štorch-Marien], *Eroticon*. „Rozpravy Aventina“ 4, 1928–1929, č. 24, s. 243–244.
18. Lht. [Lubomír Linhart], *Erotikon*. „Signál“ 3.–4. 1. 1930, č. 15, s. 2.
19. „*Erotikon*“. „Právo lidu“ 3. 12. 1933, s. 10.
20. – k –, *Erotikon*. „Filmový kurýr“ 8. 12. 1933, č. 49, s. 3.
21. če [Artuš Černík], *Synchronisovaný Erotikon*. „Lidové noviny“ 8. 12. 1933, s. 14.
22. e. s., *Erotikon*. *Filmové drama s českým (německým) dialogem*. „Film“ 15. 12. 1933, č. 12, s. 6.

Ediční poznámka

Panenství

Nepodepsaný strojepis dvanáctistránkového filmového námětu označeného v záhlaví jako „filmový manu- skript“ pochází z pozůstalosti V. Nezvala (Literární archiv Památníku národního písemnictví, fond Vítězslav Nezval [dále LA PNP, V. Nezval, inv. č. 20085]). Převezli jsme jej beze změn a úprav původního textu. Na první straně strojopisu je pod názvem připsaná rukopisná poznámka neznámého autora *Erotikon film s Machatým*. Ve stejné podobě se editovaný text nachází v sebraných spisech V. Nezvala *Dílo XIII. Kniha básní v próze* (ed. M. Blahynka). Praha 1985, s. 125–135.

Erotikon – titulková listina

Čtyřstránkovou strojepisnou titulkovou listinu jsme převzali z cenzurního spisu první (němé) verze filmu *Erotikon* (SÚA, MV – FC, kar. 17). Podle rukopisných náčrtků několika titulků z Nezvalovy pozůstalosti předpokládáme Nezvalovo autorství. Text původního strojopisu přeškrtnutý pravděpodobně cenzorem uvádíme v hranatých závorkách. Titulky č. 28, 45, 46, 47, 48, 60, 76 byly celé přeškrtnuty červenou tužkou cenzora. Text psaný kurzívou označuje na příslušných místech rukopisné vpisky, změny a opravy. Drobné opravy textu se týkaly především sjednocení kolísajících tvarů a interpunkce (beze změny významu) a nejsou proto v editovaném textu zvlášť vyznačeny. Číslování titulků jsme zachovali podle originálu. Pro přehlednost jsme k editovanému textu připojili k názvu *Erotikon* označení *titulková listina*, které se v původním strojopise nevyskytuje.

Erotikon – dialogová listina

Devítistránková strojepisná dialogová listina k druhé, ozvučené verzi *Erotikonu* pochází z literární pozůstalosti V. Nezvala (LA PNP, V. Nezval, inv. č. 18761). Nepodepsaný text dialogové listiny zůstal v naší edici nezměněn. Sjednotili jsme kolísání malých a velkých písmen u nevlastních jmen. Pro přehlednost jsme v editovaném textu připojili k názvu *Erotikon* označení *dialogová listina*, které se v původním strojopise nevyskytuje.

Erotikon v dobovém tisku

Filmové recenze *Erotikonu* pocházejí z dobového denního tisku a filmových časopisů. Recenze jsme seřadili chronologicky podle data jejich otištění a ponechali jsme je v původním znění bez pravopisných změn. Recenze z německých periodik přeložil Martin Nodl.

V. K., P. Z.